

Address: 1052 Budapest, Apáczai Csere János u. 17, Hungary

Web: www.ecnl.org

Phone: +36 1 318 6923

Twitter: @enablingNGOLaw

Fax: +36 1 266 1479

ПРАВОВОЕ РЕГУЛИРОВАНИЕ ЭКОНОМИЧЕСКОЙ ДЕЯТЕЛЬНОСТИ ОРГАНИЗАЦИЙ ГРАЖДАНСКОЙ СУПОЛЬНОСТИ¹

3 сакавіка 2015

1. Уводзіны

Эканамічная дзейнасць з'яўляецца адной з асноўных крыніц даходу для арганізацый грамадзянскай супольнасці (АГС)². Яна адыгрывае найважнейшую ролю ў намаганнях АГС па дыверсіфікацыі фінансавання і дапамагае ім забяспечваць фінансавую ўстойлівасць. Дазвол эканамічнай дзейнасці для АГС можа палепшыць эфектыўнасць, якасць і разнастайнасць паслугаў, якія яны аказваюць на карысць грамадства. Пры дапамозе эканамічнай дзейнасці АГС могуць атрымліваць дадатковае фінансаванне, што таксама падвышае ўзровень чаканняў з боку бенефіцыяраў у дачыненні да паслугаў, за якія яны заплацілі.

Магчымасць эканамічнай дзейнасці для АГС замацаваная шматлікімі міжнароднымі інструментамі, уключаючы Рэкамендацыі Савета Еўропы па прававым статусе няўрадавых арганізацый у Еўропе. У прыватнасці, пункт 14 гэтых Рэкамендацый абвясчае: *"НДА павінны мець магчымасць свабодна займацца любой законнай эканамічнай, гаспадарчай або камерцыйнай дзейнасцю, накіраванай на падтрымку сваёй некамерцыйнай дзейнасці, без якога-небудзь спецыяльнага дазволу, але з захаваннем усіх умоваў ліцэнзавання і нарматыўных патрабаванняў, якія звычайна ўжываюцца ў дачыненні да адпаведнай дзейнасці"*³. Больш за тое, спецыяльны дакладчык ААН па пытанні аб правах на свабоду мірных

1 Гэты даклад падрыхтаваны Еўрапейскім Цэнтрам Некамерцыйнага Права (ЕЦНП) па просьбе Цэнтра Прававой Трансфармацыі і Асамблеі Няўрадавых Дэмакратычных Арганізацый Беларусі. Еўрапейскі Цэнтр Некамерцыйнага Права - вядучы еўрапейскі рэсурсны даследчы цэнтр у сферы заканадаўства па грамадзянскай супольнасці, які месціцца ў Будапешце. Яго мэтамі з'яўляюцца садзейнічанне стварэнню спрыяльных прававых і падатковых умоў для грамадзянскай супольнасці ў Еўропе і распаўсюд еўрапейскага досведу ў іншых частках свету. Гэты даклад падрыхтаваны на аснове Агляду рэгулявання эканамічнай дзейнасці некамерцыйных арганізацый у Еўропе, распрацаванага Еўрапейскім Цэнтрам Некамерцыйнага Права (ЕЦНП) і Міжнародным Цэнтрам Некамерцыйнага Права (МЦНП) у 2007 годзе. Даступны тут: http://www.ecnl.org/dindocuments/185_Economic%20Activities%20Paper%202007.pdf

² Пад тэрмінам арганізацыі грамадзянскай супольнасці (АГС) разумеецца вузкае азначэнне грамадзянскай супольнасці, якое грунтуецца на наступных крытэрах: 1) гэта дэбраахвотныя арганізацыі, якія ствараюцца хутчэй пры дапамозе прыватнага інструмента (дамовы, акта аб заснаванні), чым заканадаўча; 2) яны могуць грунтавацца як на механізме сяброўства, так і без яго; 3) яны не з'яўляюцца часткай дзяржаўнай структуры; 4) яны ствараюцца дзеля дасягнення мэтаў агульнаграмадскай альбо ўзаемнай выгоды; 5) яны з'яўляюцца некамерцыйнымі. Такім чынам, тэрмін уключае асацыяцыі, фонды, прыватныя ўстановы, цэнтры, некамерцыйныя карпарацыі і любыя іншыя віды арганізацый, якія адпавядаюць пералічаным вышэй крытэрам. Эксперты прызнаюць існаванне іншых формаў АГС (напрыклад, палітычныя партыі, рэлігійныя арганізацыі, прафсаюзы), аднак дадзены даклад ахоплівае толькі тыя арганізацыі, якія падпадаюць пад вузкае азначэнне.

³ Савет Еўропы: Рэкамендацыі Савета Еўропы CM/Rec (2007) 14 аб прававым статусе НДА ў Еўропе.

Address: 1052 Budapest, Apáczai Csere János u. 17, Hungary

Web: www.ecnl.org

Phone: +36 1 318 6923

Twitter: @enablingNGOLaw

Fax: +36 1 266 1479

сходаў і асацыяцыі Майна Kiai ў адным з сваіх тэматычных дакладаў падкрэсліў: "магчымасць шукаць, атрымліваць і выкарыстоўваць рэсурсы мае важнае значэнне для існавання і эфектыўнай дзейнасці любой асацыяцыі, якой бы невялікай яна б ні была".⁴

Апроч гэтага, згодна з параграфам 190 кіруючых прынцыпаў АБСЕ / БДІПЧ па свабодзе асацыяцыі, прынятых нядаўна на 101-й пленарнай сесіі Венецыянскай камісіі, "Для дасягнення сваіх мэтай асацыяцыі павінны мець магчымасць як атрымліваць прыбытак ад сваёй дзейнасці, так і атрымліваць фінансаванне з грамадскіх і прыватных крыніцаў як унутры краіны, дзе заснавана асацыяцыя, так і за яе межамі. Для гэтых мэтай важна, каб у асацыяцыі быў доступ да шырокага кола патэнцыйных донараў. Даход можа быць як у выглядзе грашовых паступленняў, так і ў выглядзе іншых формаў фінансавых інструментаў, даходу ад продажу нерухомасці, тавараў і абсталявання, якія належаць асацыяцыі, а таксама ў форме іншых выплатаў на карысць асацыяцыі (напрыклад, даход ад інвестыцый, арэнды, аўтарскія ганарары, даход ад эканамічнай дзейнасці і ўгодаў з нерухомасцю)".⁵

Арганізацыі грамадзянскай супольнасці па сваёй прыродзе з'яўляюцца некамерцыйнымі юрыдычнымі асобамі. Аднак гэта не азначае, што ім нельга дазваляць займацца эканамічнай дзейнасцю, калі яны пры гэтым прытрымліваюцца агульных прынцыпаў некамерцыйнай дзейнасці, уключаючы прынцып неразмеркавання даходу. Ніжэй пералічаны тры асноўных прынцыпы, якія характарызуюць некамерцыйныя арганізацыі і дазваляюць адрозніваць іх ад камерцыйных юрыдычных асобаў:

А. Асноўная мэта з'яўляецца некамерцыйнай. Некамерцыйныя структуры ў першую чаргу павінны быць арганізаваныя адпаведным чынам і функцыянаваць без мэты атрымання прыбытку. Атрыманне некаторага даходу не забаронена, калі атрыманне прыбытку не з'яўляецца асноўнай мэтай арганізацыі.

В. Прынцып неразмеркавання даходу. Абмежаванне на размеркаванне даходу з'яўляецца галоўным прынцыпам, якім кіруюцца некамерцыйныя арганізацыі. Дадзены прынцып выключае размеркаванне прыбытку некамерцыйных арганізацый паміж заснавальнікамі, сябрамі, супрацоўнікамі, дырэктарамі, агентамі, наёмнымі рабочымі і іншымі прыватнымі бакамі, якія могуць наўпрост ці ўскосна ажыццяўляць кантроль над арганізацыяй.

С. Характарыстыкі арганізацыі адпавядаюць статусу НКА. Калі трэба вызначыць, ці з'яўляецца юрыдычная асоба некамерцыйнай, неабходна вывучыць мэты і дзейнасць арганізацыі, а ня толькі кіравацца ейнай прававой формай.

Гэты даклад разглядае еўрапейскія падыходы да рэгулявання ў дачыненні да двух галоўных пытанняў, якія датычацца эканамічнай дзейнасці: (1) прававая дапушчальнасць наўпроставай

⁴ Другі тэматычны даклад Спецыяльнага дакладчыка ААН па пытанні аб правах на свабоду мірных сходаў і асацыяцыі (А/НRC/23/39): <http://freeassembly.net/wp-content/uploads/2013/04/A.HRC.23.39.EN-funding-report-April-2013.pdf>

⁵ Даступна па спасылцы: <http://www.osce.org/odihr/132371>

Address: 1052 Budapest, Apáczai Csere János u. 17, Hungary

Web: www.ecnl.org

Phone: +36 1 318 6923

Twitter: @enablingNGOLaw

Fax: +36 1 266 1479

эканамічнай дзейнасці АГС і адпаведна (2) падаткаабкладанне даходу ад эканамічнай дзейнасці. У дакладзе таксама даецца азначэнне тэрміну "эканамічная дзейнасць" і тлумачыцца канцэптuallyная розніца паміж тэрмінамі "камерцыйная/бізнэс/прадпрымальніцкая" і "эканамічная дзейнасць", якія выкарыстоўваюцца рознымі еўрапейскімі органамі. І, нарэшце, мы коратка закранем іншыя звязаныя пытанні, такія як сацыяльнае прадпрымальніцтва і пасіўныя інвестыцыі. Напрыканцы дакладу мы выкладзем набор высноваў, зробленых на падставе еўрапейскіх практык, якія будуць прадстаўленыя ў дадзенай працы.

2. Азначэнне: эканамічная дзейнасць і камерцыйная дзейнасць

"**Эканамічную**" дзейнасць можна ў агульных рысах апісаць як *актыўны продаж тавараў і паслугаў, які ажыццяўляецца з пэўнай частатой і працягласцю*. Гэта, напрыклад, актыўны продаж арганізацыяй саколак, дыскаў, кніг і іншых тавараў. У дачыненні да паслугаў гэта можа быць ўтрыманне дзіцячага дома або дома састарэлых, а таксама размеркаванне харчавання або аказанне адукацыйных паслугаў.

На аснове параўнальных практык, некаторая дзейнасць традыцыйна **выключаецца** з агульнага разумення паняцця эканамічнай дзейнасці. Даход ад выключна бязвыплатных падарункаў, грантаў, ахвяраванняў, унёскаў і чысты даход ад пасіўных інвестыцый традыцыйна выключаецца з дадзенага азначэння. Перыядычны або нерэгулярны продаж тавараў і паслугаў, які не стварае ніякай канкурэнцыі камерцыйным структурам, таксама выключаецца з азначэння. Гэта могуць быць, напрыклад, перыядычныя латарэі, розыгрышы або фандрайзінгавыя спартыўныя ці культурныя мерапрыемствы. З сферы эканамічнай дзейнасці таксама выключаюцца плацяжы, найпрост звязаныя з грамадска карыснай мэтай арганізацыі, такія як аплата за наведванне музея альбо аплата з пацыентаў некамерцыйных шпіталёў.

У некаторых краінах, аднак, вызначаюць канцэптuallyную розніцу паміж тэрмінамі "эканамічная дзейнасць" і "камерцыйная/бізнэс/прадпрымальніцкая дзейнасць", і ў дачыненні да эканамічнай дзейнасці дзейнічае значна менш абмежаванняў. Законы ў такіх краінах вызначаюць розніцу паміж эканамічнай дзейнасцю, звязанай са статутнымі мэтамі, і камерцыйнай/бізнэс/прадпрымальніцкай дзейнасцю, не звязанай са статутнымі мэтамі АГА і якая стварае канкурэнцыю ў камерцыйным сектары.

Напрыклад, у **Венгрыі эканамічна-прадпрымальніцкая дзейнасць** азначаецца як эканамічная дзейнасць, якая ажыццяўляецца па бізнэс мадэлі, якая накіравана на альбо выліваецца ў атрыманне прыбытку або маёмасці, не ўключаючы атрыманне ахвяраванняў і дзейнасць, звязаную з місіяй арганізацыі, або грамадска карысную дзейнасць, у выніку якой арганізацыя атрымлівае прыбытак⁶. Такім жа чынам у **Германіі эканамічная дзейнасць**, неабходная для ажыццяўлення статутных мэтаў арганізацыі, не абкладаецца ніякімі падаткамі, у той час як

⁶ Акт CLXXV ад 2011 Раздзел 2 11.

Address: 1052 Budapest, Apáczai Csere János u. 17, Hungary

Web: www.ecnl.org

Phone: +36 1 318 6923

Twitter: @enablingNGOLaw

Fax: +36 1 266 1479

камерцыйная дзейнасць не лічыцца неабходнай для ажыццяўлення статутных мэтай і, калі яе аб'ёмы перавышаюць пэўны парог, абкладаецца падаткамі па поўнай стаўцы⁷.

Такім чынам, у розных краінах рознае разуменне маштабаў эканамічнай і бізнес/камерцыйнай/прадпрымальніцкай дзейнасці. Аднак вызначэнне дакладных межаў паміж імі можа быць часам ня вельмі эфектыўна і зразумела, у прыватнасці з-за разнастайнасці відаў рэгулявання такой дзейнасці ў розных краінах. Таму ў дадзеным дакладзе мы будзем проста выкарыстоўваць тэрмін "эканамічная дзейнасць", а таксама ўжываць іншую тэрміналогію ў выпадках, калі ў нейкай канкрэтнай краіне, якую мы аналізуем, існуе дакладнае вызначэнне розніцы паміж рознымі відамі падобнай дзейнасці.

Эканамічная дзейнасць можа ажыццяўляцца **наўпрост** самой арганізацыяй грамадзянскай супольнасці альбо **ўскосна** з дапамогай стварэння даччынай камерцыйнай арганізацыі. У другім выпадку даччыная арганізацыя перадае даход, які атрымлівае ад сваёй эканамічнай дзейнасці, мацярынскай АГС, якая выкарыстоўвае гэтыя сродкі на дасягненне сваіх статутных мэтай.

3. Мадэлі рэгулявання

У гэтай частцы мы прадставім агляд еўрапейскіх мадэляў рэгулявання эканамічнай дзейнасці АГС. Ёсць 2 галоўных пытання, звязаных з эканамічнай дзейнасцю АГС: 1) прававая дапушчальнасць эканамічнай дзейнасці АГС і 2) падаткаабкладанне даходу ад такой дзейнасці. Пытанне заключаецца ў тым, ці дазволена АГС займацца прамой эканамічнай дзейнасцю, што прыносіць даход, і калі так, то як абкладаецца падаткамі такі даход.

3.1. Еўрапейскія мадэлі рэгулявання ў дачыненні да прававой дапушчальнасці эканамічнай дзейнасці АГС

Амаль ва ўсіх еўрапейскіх краінах АГС дазваляецца наўпрост займацца эканамічнай дзейнасцю. Аднак, у сувязі з асноўнымі характарыстыкамі некамерцыйных арганізацый, іх эканамічная дзейнасць можа быць абмежаваная пэўнымі ўмовамі. На аснове падабенства падыходаў, мы вылучылі наступныя 3 мадэлі прававой дапушчальнасці эканамічнай дзейнасці АГС:

1-я Мадэль

Прамая эканамічная дзейнасць дазволена без абмежаванняў, акрамя тых, якія выцякаюць з **асноўных прынцыпаў, якія характарызуюць некамерцыйныя арганізацыі**

2-я Мадэль

Прамая эканамічная дзейнасць дазволена, але маюцца некаторыя абмежаванні і патрабаванні, звязаныя з:

- A. Мэтай такой дзейнасці
- B. Прававой формай арганізацыі
- C. Рэгістрацыяй эканамічнай дзейнасці
- D. Выкарыстаннем даходаў ад эканамічнай дзейнасці

3-я Мадэль

АГС не дазваляецца займацца эканамічнай дзейнасцю наўпрост, але існуе магчымасць ўскоснай эканамічнай дзейнасці праз бізнэс карпарацыі.

Address: 1052 Budapest, Apáczai Csere János u. 17, Hungary

Web: www.ecnl.org

Phone: +36 1 318 6923

Twitter: @enablingNGOLaw

Fax: +36 1 266 1479

1-я Мадэль

У некаторых краінах, у асноўным у Заходняй Еўропе, АГС дазваляецца займацца любой эканамічнай дзейнасцю без якіх-небудзь абмежаванняў, акрамя тых, якія вынікаюць з прыроды некамерцыйных арганізацый. Гэта значыць, напрыклад, што асацыяцыя, якая ўцягнутая ў дзейнасць па абароне навакольнага асяроддзя, можа свабодна прадаваць саколкі і іншыя дробныя тавары, калі яна пры гэтым не размяркоўвае атрыманы даход і продаж тавараў не з'яўляецца асноўнай мэтай арганізацыі.

Такая мадэль ўжываецца, напрыклад, у **Францыі**, дзе АГС могуць наўпрост займацца любой эканамічнай дзейнасцю, звязанай ці не звязанай са статутнай дзейнасцю. Сувязь эканамічнай дзейнасці АГС з яе асноўнымі мэтамі становіцца важнай толькі тады, калі з'яўляюцца перасцярогі, што такая дзейнасць стварае несумленную канкурэнцыю з камерцыйным сектарам⁸. А ў **Германіі** сувязь эканамічнай дзейнасці з мэтамі арганізацыі з'яўляецца вызначальнай ў пытанні падаткаабкладання даходу ад яе⁹.

2-я Мадэль

Згодна гэтай мадэлі рэгулявання, АГС дазваляецца займацца наўпроставай эканамічнай дзейнасцю пры пэўных умовах. Гэтыя ўмовы могуць быць звязаныя з мэтамі эканамічнай дзейнасці або з патрабаваннямі па рэгістрацыі такой эканамічнай дзейнасці, якая прымяняецца таксама да іншых, камерцыйных юрыдычных асобаў. Да таго ж закон можа вызначаць канкрэтныя прававыя формы АГС, якім дазволена або забаронена эканамічная дзейнасць. Таксама могуць уводзіцца абмежаванні на выкарыстанне даходу ад эканамічнай дзейнасці. Ніжэй прадстаўлены абмежаванні, якія ўжываюцца, а таксама некаторыя прыклады па краінах:

A. Абмежаванні, звязаныя з мэтай дзейнасці

- Статутныя мэты

Часцей за ўсё сустракаецца патрабаванне, каб эканамічная дзейнасць, якая ажыццяўляецца АГС, была звязаная са статутнымі мэтамі арганізацыі. Напрыклад, фонду, статутнай мэтай якога з'яўляецца фінансавая падтрымка лячэння дзяцей, хворых на рак, могуць не дазволіць адчыніць кнігарню. Але калі асацыяцыя, статутнай мэтай якой з'яўляецца правядзенне трэнінгаў для разумова непаўнаважасных студэнтаў, прадае кнігі па такіх трэнінгах, то гэта можа лічыцца эканамічнай дзейнасцю, звязанай са статутнымі мэтамі, і, такім чынам, дазволена.

⁸ Савет па Фондам: *Агляд па краінам - Францыя*. Даступна паспасылцы: <http://www.cof.org/sites/default/files/France.pdf>

⁹ Савет па Фондам: *Агляд па краінам - Германія*. Даступна па спасылцы: http://www.cof.org/sites/default/files/Germany_0.pdf

Address: 1052 Budapest, Apáczai Csere János u. 17, Hungary

Web: www.ecnl.org

Phone: +36 1 318 6923

Twitter: @enablingNGOLaw

Fax: +36 1 266 1479

Конкретная формулёвка гэтага патрабавання можа адрознівацца ў розных краінах. Напрыклад, Грамадзянскі Кодэкс **Расійскай Федэрацыі** абвяшчае: *"Некамерцыйныя арганізацыі могуць ажыццяўляць дзейнасць, якая прыносіць даход, калі гэта прадугледжана іх статутамі, толькі пастолькі, паколькі гэта службыць дасягненню мэтай, дзеля якіх яны створаны, і калі гэта адпавядае такім мэтам"*¹⁰. У Румыніі АГС могуць наўпрост займацца эканамічнай дзейнасцю, калі яна *"цесна звязаная з галоўнай мэтай арганізацыі"*¹¹, а ў Літве - *"калі яна неабходная для дасягнення мэтай арганізацыі / цесна звязаная з апэратыўнымі задачамі арганізацыі"*¹².

- Другарадная / дапаможная / не ключавая мэта

Таксама можа прымяняцца патрабаванне, каб эканамічная дзейнасць не з'яўлялася ключавой мэтай або асноўным заняткам арганізацыі, а была другараднай / дапаможнай дзейнасцю. Гэтае патрабаванне натуральным чынам выцякае з некамерцыйнай прыроды АГС, аднак некаторыя краіны вырашылі ўключыць яго ў свае законы.

Тлумачэнне гэтага патрабавання звычайна ажыццяўляецца на ўзроўні праваўжывальнай практыкі, але ў некаторых краінах закон дае дакладнае вызначэнне мяжы паміж ключавой і дапаможнай дзейнасцю. Напрыклад, у **Венгрыі** Акт CLXXV/2011 абвяшчае, што арганізацыя лічыцца створанай з ключавой мэтай прадпрымальніцкай дзейнасці, калі яна атрымлівае 60% і больш свайго даходу ад такога віда дзейнасці¹³. Законы **Латвіі, Чэхіі і Албаніі** таксама ўтрымліваюць такое патрабаванне.

- Мэта ва ўстаноўчых дакументах

Некаторыя краіны абавязваюць АГС пазначаць эканамічную дзейнасць, якой бы яны жадалі займацца, у сваіх устаноўчых дакументах. Напрыклад, калі асацыяцыя, якая займаецца навучаннем сірот таму, як граць на музычных інструментах, жадае прадаваць дыскі ў якасці складніка сваёй дзейнасці, яны павінны выразна пазначыць такую дзейнасць у сваім статуте.

Такое патрабаванне ўжываецца ў **Славеніі**, дзе асацыяцыям дазволена займацца толькі той дзейнасцю, якая пазначана ў нарматыўных дакументах, якія датычацца ключавых мэтай гэтых асацыяцый¹⁴. Такое патрабаванне прымяняецца таксама ў **Сербіі і ў Чарнагорыі**.

В. Абмежаванні, звязаныя з прававой формай арганізацыі

Магчымасць займацца эканамічнай дзейнасцю можа давацца толькі арганізацыям пэўнай прававой формы. Напрыклад, у **Славакіі** фондам не дазваляецца займацца якой-кольвек

¹⁰ Артыкул 50(4) Грамадзянскага Кодэкса.

¹¹ Артыкул 15(3) Падаткавага Кодэкса.

¹² Кожны закон, які рэгулюе тры магчымыя формы АГС ў Літве (Закон аб асацыяцыях, Закон аб дабрачынных і спонсарскіх фондах і Закон аб грамадскіх установах), утрымлівае такія ўмовы для эканамічнай дзейнасці ў сваім тэксце.

¹³ Раздзел 2(7) Акт CLXXV/2011.

¹⁴ Артыкул 60В Акта аб Дабрачыннасці 2006.

Address: 1052 Budapest, Apáczai Csere János u. 17, Hungary

Web: www.ecnl.org

Phone: +36 1 318 6923

Twitter: @enablingNGOLaw

Fax: +36 1 266 1479

эканамічнай дзейнасцю, апроч арганізацыі дабрачынных латарэй, здачы ў арэнду нерухомасці, арганізацыі культурніцкіх, адукацыйных, сацыяльных і спартыўных мерапрыемстваў, калі гэтыя віды дзейнасці адпавядаюць грамадска карысным мэтам фонду і дапамагаюць больш эфектыўна выкарыстоўваць ягоныя сродкі¹⁵. У **Славеніі**, наадварот, фондам дазволена займацца любымі відамі дзейнасці, уключаючы эканамічную дзейнасць, неабходную для прасоўвання і рэалізацыі статутных мэтаў. З іншага боку, асацыяцыі могуць ажыццяўляць толькі тую эканамічную дзейнасць, якая пералічаная ў нарматыўных дакументах арганізацыі¹⁶. У **Вялікабрытаніі** дабрачынным арганізацыям дазволена займацца "гандлем дзеля асноўных мэтаў", які суправаджае асноўную дзейнасць па дабрачыннасці¹⁷. Каб займацца іншай эканамічнай або камерцыйнай дзейнасцю, ім трэба ствараць даччыную камерцыйную арганізацыю. Гэтае абмежаванне, аднак, не распаўсюджваецца на іншыя некамерцыйныя прававыя формы.

С. Патрабаванне аб рэгістрацыі

У некаторых краінах АГС дазваляецца займацца эканамічнай дзейнасцю, калі яны рэгіструюць падобную дзейнасць такім жа чынам, як камерцыйныя юрыдычныя асобы. Напрыклад, у **Польшчы** асацыяцыі могуць ажыццяўляць эканамічную дзейнасць, калі яны рэгіструюцца ў судовым рэестры камерцыйных структур¹⁸. Падобным чынам у **Славакіі** і **Чэхіі** АГС, якія хочуць займацца нестатутнай эканамічнай дзейнасцю, павінны атрымаць гандлёвую ліцэнзію, якая з'яўляецца фармальным патрабаваннем да занятку прадпрымальніцкай дзейнасцю¹⁹.

Д. Абмежаванні, звязаныя з выкарыстаннем даходу ад эканамічнай дзейнасці

Арганізацыі грамадзянскай супольнасці кіруюцца прынцыпам неразмеркавання. Як мы ўжо тлумачылі ў першым раздзеле, гэта значыць, што АГС ня могуць размяркоўваць прыбытак паміж заснавальнікамі, сябрамі, супрацоўнікамі, дырэктарамі, агентамі, наёмнымі рабочымі і іншымі прыватнымі бакамі, якія могуць ажыццяўляць кантроль над арганізацыяй дзеля асабістай выгоды. У дадатак, некаторыя краіны абмяжоўваюць выкарыстанне даходу ад эканамічнай дзейнасці канкрэтнымі мэтамі. Часцей за ўсё прыбытак павінен выкарыстоўвацца выключна на дасягненне статутных мэтаў і ажыццяўленне ключавой дзейнасці арганізацыі. Такія патрабаванні прымяняюцца ў **Босніі і Герцагавіне, Чэхіі, Косава і Славеніі**.

У выніку ў большасці краінаў апісаных абмежаванні ў дачыненні да эканамічнай дзейнасці выкарыстоўваюцца паралельна, і кожная краіна ўжывае ўласныя патрабаванні ў дачыненні да прававой дапушчальнасці эканамічнай дзейнасці АГС. Ніжэй прадстаўленыя некаторыя прыклады рэгулявання па краінах:

¹⁵ Артыкул 22 Закона аб Асацыяцыях.

¹⁶ Артыкул 29 Закона No. 34/2002 Coll. аб Фондах.

¹⁷ Артыкул 2 Закона аб Фондах, Артыкул 22 Закона аб Асацыяцыях.

¹⁸ Артыкул 7.1. Закона аб Эканамічнай Дзейнасці.

¹⁹ Гэтыя патрабаванні асобна не прапісаныя ў законах і раздзелах аб АГС, але яны выцякаюць з агульных нормаў рэгулявання эканамічнай / прадпрымальніцкай дзейнасці

Address: 1052 Budapest, Apáczai Csere János u. 17, Hungary

Web: www.ecnl.org

Phone: +36 1 318 6923

Twitter: @enablingNGOLaw

Fax: +36 1 266 1479

Чэхія

Асацыяцыям дазволена займацца дапаможнай эканамічнай дзейнасцю, калі яна накіравана на падтрымку статутнай дзейнасці арганізацыі альбо робіць унёсак у паляпшэнне якасці кіравання маёмасцю асацыяцыі. Больш за тое, даход, атрыманы ад такой дзейнасці, можа быць выкарыстаны выключна на дзейнасць асацыяцыі, уключаючы пакрыццё адміністрацыйных выдаткаў. Грамадзянскі Кодэкс вызначае аднолькавыя ўмовы для ўсіх відаў фондаў: яны могуць ажыццяўляць дапаможную эканамічную дзейнасць, а прыбытак ад такой дзейнасці павінен выкарыстоўвацца на падтрымку статутных мэтаў фонду. Зарэгістраваныя ўстановы і некамерцыйныя грамадскія карпарацыі могуць займацца эканамічнай дзейнасцю, але толькі калі яна не аказвае негатыўнага ўплыву на працэс аказання паслугаў, іх якасць, аб'ёмы і даступнасць. Прыбытак павінен выкарыстоўвацца выключна на падтрымку статутнай дзейнасці або пакрыццё адміністрацыйных выдаткаў. Нарэшце, сацыяльныя кааператывы могуць свабодна займацца эканамічнай дзейнасцю, бо гэта адна з галоўных характарыстык дадзенай прававой формы²⁰.

Літва

Асацыяцыям, дабрачынным і спонсарскім фондам дазволена займацца такой эканамічна-камерцыйнай дзейнасцю, якая не забаронена законам, не супярэчыць статусу і мэтам дзейнасці арганізацыі і якая неабходна для дасягнення гэтых мэтаў. Падобныя ўмовы прымяняюцца ў дачыненні да грамадскіх устаноў, але фармулёўка закона крыху іншая. Грамадскім установам дазволена займацца эканамічна-камерцыйнай дзейнасцю, якая адпавядае заканадаўству і цесна звязаная з апэратыўнымі мэтамі арганізацыі²¹.

Сербія

Асацыяцыям, розным відам фондаў, якія пераследуюць грамадска карысныя мэты, дазволена займацца эканамічнай дзейнасцю пры адначасовым выкананні наступных умоваў: (1) такая дзейнасць павінна быць звязаная са статутнымі мэтамі арганізацыі; (2) яна павінна быць пазначана ў статуте АГС; (3) яна павінна насіць перыядычны характар і ажыццяўляцца з такой рэгулярнасцю, якая лічыцца неабходнай для падтрымкі статутных мэтаў арганізацыі; (4) АГС павінны рэгістраваць адзін асноўны від эканамічнай дзейнасці ў Рээстры Кампаній²².

Славенія

У Славеніі да кожнай арганізацыйна-прававой формы АГС прымяняюцца розныя ўмовы. Асацыяцыі могуць займацца толькі такой эканамічнай дзейнасцю, якая звязаная з ключавымі мэтамі арганізацыі і якая неабходна для іх дасягнення. Уся такая дзейнасць павінна быць

²⁰ Артыкулы 214 – 418 Закона No. 89/2012 Coll., Грамадзянскі Кодэкс.

²¹ Артыкул 11 Закона No. IX-1969/2004 аб Асацыяцыях, Артыкул 3 Закона No. I- 1428/1996 аб Грамадскіх Установах, Артыкул 13 Закона No. I- 1232/1996 аб Добрачынных і Спонсарскіх Фондах.

²² Савет па Фондам: *Агляд па краінам – Сербія*. Даступна па спасылцы: <http://www.cof.org/sites/default/files/Serbia.pdf>

Address: 1052 Budapest, Apáczai Csere János u. 17, Hungary

Web: www.ecnl.org

Phone: +36 1 318 6923

Twitter: @enablingNGOLaw

Fax: +36 1 266 1479

уключана ў нарматыўныя дакументы асацыяцыі. Даход ад эканамічнай дзейнасці павінен выкарыстоўвацца на прасоўванне статутнай дзейнасці асацыяцыі. Установы могуць займацца эканамічнай дзейнасцю, калі яна ажыццяўляецца з намерам развіваць статутныя мэты. Фонд можа займацца эканамічнай дзейнасцю, калі яна неабходна для прасоўвання і дасягнення статутных мэтаў²³.

3-я Мадэль

Толькі ў некалькіх еўрапейскіх краінах АГС не дазволена найпрост займацца эканамічнай дзейнасцю. У такіх выпадках АГС могуць ўскосна ажыццяўляць эканамічную дзейнасць з дапамогай стварэння камерцыйнага суб'екта альбо удзела ў такім у якасці акцыянера або партнёра. Аднак гэта робіцца значным адміністрацыйным і фінансавым цяжарам для невялікіх АГС, якія маюць толькі некалькі супрацоўнікаў. Таму колькасць краінаў, якія прымяняюць дадзеную мадэль рэгулявання, у Еўропе скарачаецца. За апошнія некалькі гадоў некалькі краінаў, у тым ліку **Македонія** і **Украіна**, прынялі законы, якія дазваляюць найпроставую ўцягнутасць АГС ў эканамічную дзейнасць.

Турцыя і Беларусь - тыя еўрапейскія краіны, у якіх АГС да гэтага часу забаронена займацца эканамічнай дзейнасцю. У **Турцыі** як асацыяцыі, так і фонды, якія жадаюць займацца эканамічнай дзейнасцю, вымушаныя ствараць або ўключацца ў дзейнасць эканамічных прадпрыемстваў. Такім чынам, такія суб'екты падпадаюць пад такое ж рэгуляванне, што і бізнес структуры, і ня маюць ніякіх дадатковых ільготаў. Аднак пры гэтым атрыманы даход можна выкарыстоўваць выключна на статутныя мэты АГС²⁴.

3.2. Мадэлі Рэгулявання Падаткаабкладання Даходаў АГС ад Эканамічнай Дзейнасці

Другім, асабліва важным пытаннем з'яўляецца падаткаабкладанне даходу ад эканамічнай дзейнасці. Падатковае рэгуляванне эканамічнай дзейнасці моцна адрозніваецца ў розных краінах. Але пры гэтым, на падставе падабенства падыходаў да рэгулявання, можна вылучыць наступныя мадэлі:

1-я Мадэль

Даход ад найпроставай эканамічнай дзейнасці АГС цалкам вызваляецца ад падатку.

2-я Мадэль

Частка даходу ад найпроставай эканамічнай дзейнасці АГС вызваляецца ад падатку альбо да яе прымяняюцца падатковыя ільготы пры пэўных умовах, якія залежаць ад:

- A. Таго, на што траціцца даход
- B. Сувязі дзейнасці са статутнымі мэтамі
- C. Памеру такога даходу

3-я Мадэль

Увесь прыбытак ад найпроставай эканамічнай дзейнасці АГС абкладаецца падаткам па поўнай стаўцы.

Address: 1052 Budapest, Apáczai Csere János u. 17, Hungary

Web: www.ecnl.org

Phone: +36 1 318 6923

Twitter: @enablingNGOLaw

Fax: +36 1 266 1479

Падаткаабкладанне арганізацыі можа залежаць ад яе прававой формы або статусу. Тое ж самае можа тычыцца і падаткаабкладання даходу ад эканамічнай дзейнасці, калі некаторыя АГС вызваляюцца ад падатку на прыбытак ад эканамічнай дзейнасці, а іншыя абкладаюцца падаткам па поўнай стаўцы. Напрыклад, у **Ірландыі, Польшчы і Вялікабрытаніі** арганізацыі, якія маюць статус "грамадска карыснай" ці "дабрачыннай арганізацыі", вызваляюцца ад падатку на прыбытак ад дазволенай эканамічнай дзейнасці. Але пры гэтым астатнія арганізацыі абкладаюцца падаткам па поўнай стаўцы.

1-я Мадэль

Некаторыя краіны цалкам вызваляюць пэўныя АГС ад падатку на даход, уключаючы даход ад эканамічнай дзейнасці. Такая мадэль ўжываецца, напрыклад, у **Францыі**, дзе АГС звычайна вызваляюцца ад усіх падаткаў, уключаючы падатак на прыбытак ад эканамічнай дзейнасці, пры ўмове, што яны прытрымліваюцца прынцыпу неразмеркаванага і што АГС выразна адрозніваецца ад камерцыйнага прадпрыемства ў адпаведнасці з Падатковай Інструкцыяй 2006. Існуюць дадатковыя ўмовы для вызвалення ад падатку тых АГС, чый гадавы даход перавышае € 60,000, уключаючы "правіла чатырох П" для тавараў і паслугаў, якія прадстаўляюцца АГС²⁵.

2-я Мадэль

Пры такой мадэлі даход ад эканамічнай дзейнасці вызваляецца ад падаткаў пры пэўных умовах. Краіны звычайна выкарыстоўваюць наступныя падыходы для вызначэння, вызваляецца даход ад падаткаў альбо не:

А. На што выдаткоўваецца даход

Краіны, якія прымяняюць гэты падыход, звяртаюць увагу, на што выдаткоўваецца даход, атрыманы ад эканамічнай дзейнасці, або, іншымі словамі, на якія мэты. У той час як некаторыя краіны цалкам вызваляюць ад падатку даход, які выкарыстоўваецца на статутныя мэты, іншыя усталяваюць пэўны парог, і даход, які перавышае яго, абкладаецца падаткам па поўнай або паніжанай стаўцы.

Такі падыход, пры якім ўлічваецца, на што выдаткоўваецца даход, і маецца парог, прымяняецца, напрыклад, у **Чарнагорыі**, дзе ўвесь даход да € 4,000 вызваляецца ад падаткаў пры ўмове, што ён выкарыстоўваецца на фінансаванне статутных мэтаў, дзеля якіх была створаная гэтая АГС²⁶. Падыход з улікам мэтаў выкарыстання даходу ўжываецца таксама ў **Польшчы і Косава**.

²⁵ Падатковая інструкцыя 2006 VOI-IS-CHAMP-10-50-20120912), Падатковая інструкцыя 1998. Больш падрабязную інфармацыю можна знайсці па спасылцы: <http://bofip.impots.gouv.fr/bofip/4353-PGP.html>

²⁶ Артыкул 32 Закона аб Падаходным Падатку ад 2001.

Address: 1052 Budapest, Apáczai Csere János u. 17, Hungary

Web: www.ecnl.org

Phone: +36 1 318 6923

Twitter: @enablingNGOLaw

Fax: +36 1 266 1479

В. Сувязь са статутнымі мэтамі

Як апісвалася раней, у некаторых краінах сувязь са статутнымі мэтамі з'яўляецца асноўнай умовай для атрымання дазволу займацца эканамічнай дзейнасцю. У такіх выпадках гэты ж крытэр прымяняецца пры прыняцці рашэнняў па падаткаабкладанні даходу ад такой дзейнасці. Як тлумачылася раней, такі падыход заснаваны на тым, ці ў дастатковай ступені эканамічная дзейнасць, якой займаецца АГС, звязаная з ключавымі / статутнымі мэтамі арганізацыі.

Падыход на аснове сувязі са статутнымі мэтамі ўжываецца, напрыклад, у **Германіі**, дзе даход ад эканамічнай дзейнасці, неабходнай для ажыццяўлення статутных мэтаў арганізацыі, якая не стварае несумленнай канкурэнцыі з камерцыйнымі арганізацыямі, вызваляецца ад падатку на прыбытак. Прыбытак ад камерцыйнай дзейнасці, якая не з'яўляецца неабходнай для дасягнення статутных мэтаў АГС, абкладаецца падаткам па агульнай стаўцы, калі валавы гадавы даход перавышае € 35,000²⁷.

С. Парогавы падыход

Гэты падыход часта спалучаецца з папярэднімі двума, усталёўваючы парог даходу ад эканамічнай дзейнасці, які не абкладаецца падаткам. Законы могуць ўсталёўваць розныя парогі, ад 400,000 сербскіх дынар (прыкладна € 3,270) у **Сербіі**, € 4,000 у **Чарнагорыі** да € 35,000 у **Германіі**. У некаторых выпадках парог усталёўваецца ў адсотках даходу. Напрыклад, у **Венгрыі** даход ад бізнес-дзейнасці не павінен перавышаць 15% ад агульнага даходу грамадскай арганізацыі, і тады ён вызваляецца ад падатку²⁸. У выпадку з фондамі і асацыяцыямі, якія ня маюць статуса грамадска карысных, парог роўны 10%, а ў цэлым даход ад бізнес-дзейнасці не павінен перавышаць 10 млн венгерскіх форынтаў (прыкладна € 32,500)²⁹.

3-я модель

Некаторыя краіны абкладаюць падаткам ўвесь даход ад эканамічнай дзейнасці АГС па агульнай стаўцы. Гэта значыць, што АГС павінны плаціць падатак на прыбытак ад эканамічнай дзейнасці паводле тых жа ўмоваў, як і камерцыйныя юрыдычныя асобы. Напрыклад, у **Славеніі** ўвесь даход АГС абкладаецца падаткам, калі яна займаецца камерцыйнай дзейнасцю і такім чынам стварае канкурэнцыю на рынку камерцыйным юрыдычным асобам³⁰. Падобным чынам мадэль працуе ў **Турцыі**, дзе АГС не дазволена займацца эканамічнай дзейнасцю наўпрост, а толькі з дапамогай камерцыйных юрыдычных асобаў: увесь даход, атрыманы праз такія камерцыйныя

²⁷ Савет па Фондам: *Агляд па краінам - Германія*. Даступна па спасылцы: http://www.cof.org/sites/default/files/Germany_0.pdf

²⁸ Артыкул 9 (7) Закона аб Карпаратыўным Падаходным Падатку

²⁹ Артыкул 20 (1) а) Закона аб Карпаратыўным Падаходным Падатку

³⁰ Артыкул 9 Закона аб Карпаратыўным Падаходным Падатку.

Address: 1052 Budapest, Apáczai Csere János u. 17, Hungary

Web: www.ecnl.org

Phone: +36 1 318 6923

Twitter: @enablingNGOLaw

Fax: +36 1 266 1479

арганізації, абкладаецца падаткам па поўнай стаўцы, нават нягледзячы на прынцып неразмеркавання даходу, які яшчэ больш абцяжарвае такі варыянт фінансавання³¹.

4. Іншыя звязаныя пытанні

4.1. Сацыяльныя прадпрыемствы

Тэрмін "сацыяльнае прадпрыемства" выкарыстоўваецца ў дачыненні да арганізацыі, як камерцыйнай, так і некамерцыйнай, якая актыўна займаецца грамадска карыснай эканамічнай дзейнасцю. У больш шырокім сэнсе сацыяльнае прадпрыемства можна азначыць як *"бізнэс, створаны ў мэтах садзейнічання дасягненню сацыяльнай мэты фінансава ўстойлівым спосабам"*³². Паводле іншага азначэння, які ўжываецца урадам Вялікабрытаніі, сацыяльнае прадпрыемства - гэта *"бізнэс, які мае грамадскія мэты ў якасці ключавых, які пераважна выкарыстоўвае свой прыбытак на дасягненне гэтых мэтаў у бізнэсе ці супольнасці, а не кіруецца толькі неабходнасцю максімізаваць прыбытак для акцыянераў і ўладальнікаў"*³³.

Такім чынам, сацыяльныя прадпрыемствы ўцягнутыя альбо ў рэінтэграцыю маргінальных групаў на рынку працы, альбо ў аказанне грамадска значных паслугаў. Напрыклад, сацыяльным прадпрыемствам, якое займаецца рэінтэграцыяй маргінальных групаў на рынку працы, можа быць рэстаран, які наймае на працу людзей з фізічнымі або псіхічнымі адхіленнямі. Прыкладам сацыяльнага прадпрыемства, якое аказвае грамадска значныя паслугі, можа быць арганізацыя, якая займаецца арганізацыяй адукацыйных трэнінгаў для беспрацоўных або моладзі.

Звычайна сацыяльныя прадпрыемствы могуць функцыянаваць як у выглядзе камерцыйных, так і некамерцыйных прававых формаў у выпадках, калі яны адпавядаюць наступным кіраўнічым, эканамічным і сацыяльным крытэрам:

1. Крытэры кіравання:

- *Аўтаномія* - сацыяльныя прадпрыемствы - гэта добраахвотна створаныя, незалежныя, прыватныя прававыя суб'екты, якія функцыянуюць без якога-небудзь прамога або ўскоснага ўмяшальніцтва з боку дзяржаўных органаў;

³¹ TUSEV: *Маніторынг Матрыцы па Паляпшэнню Асяроддзя для Развіцця Грамадзянскай Супольнасці, Агляд па краіне - Турцыя, 2013*. Даступна па спасылцы: http://monitoringmatrix.net/wp-content/uploads/2013/12/Matris-Turkey-report_-22.05.2014_final.pdf

³² Азначэнне прынятае NESsT, арганізацыяй, якая дзейнічае ў якасці каталізатара ўзнікнення сацыяльных прадпрыемстваў на рынках, якія развіваюцца. Падрабязную інфармацыю можна знайсці на афіцыйным сайце NESsT: <http://www.nesst.org/>

³³ Урад Вялікабрытаніі, Дэпартамент па развіцці бізнесу, інавацый і прафесійных кадраў: *Даведнік па Прававых Формах для Сацыяльных Прадпрыемстваў, 2011*. Даступна па спасылцы: https://www.gov.uk/government/uploads/system/uploads/attachment_data/file/31677/11-1400-guide-legal-forms-for-social-enterprise.pdf

Address: 1052 Budapest, Apáczai Csere János u. 17, Hungary

Web: www.ecnl.org

Phone: +36 1 318 6923

Twitter: @enablingNGOLaw

Fax: +36 1 266 1479

- Механізм прыняцця рашэнняў не залежыць ад памеру долі ўкладчыка - Сацыяльныя прадпрыемствы звычайна кіруюцца ў адпаведнасці з дэмакратычным прынцыпам "адзін сябра - адзін голас", а не на аснове прынцыпу размеркавання галасоў у адпаведнасці з памерам долі заснавальніка / сябры ў статутным капітале альбо актывах арганізацыі;
- Уласнасць - сацыяльныя прадпрыемствы, якія функцыянуюць як арганізацыі на аснове сяброўства, звычайна з'яўляюцца калектыўнай уласнасцю ў выглядзе кааператыўнай або некамерцыйнай структуры, аднак прыватны бізнэс таксама можа лічыцца сацыяльным прадпрыемствам у выпадках, калі ён заснаваны хутчэй з мэтай дасягнення сацыяльных мэтай, а не атрымання прыбытку.

2. Эканамічныя крытэры:

- Эканамічная дзейнасць па вытворчасці тавараў і / або продажы паслугаў - сацыяльныя прадпрыемствы звычайна займаюцца актыўным продажам тавараў і паслугаў, што ажыццяўляецца з пэўнай перыядычнасцю, а не лабіяваннем інтарэсаў ці размеркаваннем сродкаў;
- Тэндэнцыя да аплаты працы - звычайна для таго, каб арганізацыя лічылася сацыяльным прадпрыемствам, у яе павінен быць хаця б адзін наёмны работнік.

3. Сацыяльныя крытэры:

- Выяўленая сацыяльная мэта - ключавая мэта дзейнасці - прынясенне карысці супольнасці або пэўнай групе людзей, а не атрыманне прыбытку;
- Абмежаванае размеркаванне даходу - сацыяльныя прадпрыемствы могуць стварацца ў выглядзе як камерцыйных, так і некамерцыйных прававых формаў, якія маюць абмежаванні па размеркаванню даходу. Аднак у такіх выпадках і камерцыйныя прававыя формы маюць абмежаванні па размеркаванню даходу, і вялікая частка фінансавых паступленняў павінна выкарыстоўвацца на дасягненне статутных мэтай³⁴.

Аб'ёмы сацыяльнага прадпрымальніцтва ў Еўропе растуць. Паводле інфармацыі, апублікаванай NESsT ў 2014 годзе, сацыяльныя прадпрыемствы складаюць 10% ад усіх кампаній і 6% ад усіх працоўных месцаў у еўрапейскім рэгіёне³⁵. У мэтах падтрымкі стварэння такіх арганізацый, розныя еўрапейскія краіны прымаюць законы і праграмы, якія ўводзяць ільготы для сацыяльнага прадпрымальніцтва. Наяўнасць прававога рэгулявання сацыяльных прадпрыемстваў мае наступныя пазітыўныя аспекты:

- Падвышаецца бачнасць сацыяльнай эканомікі;
- Становіцца лягчэй распазнаваць сацыяльныя прадпрыемствы;
- Стымулюецца развіццё сацыяльных прадпрыемстваў;

³⁴ Еўрапейскі Цэнтр Некамерцыйнага Права: *Прававыя Рамкі Сацыяльнай Эканомікі і Сацыяльных Прадпрыемстваў: Параўнальны Даклад, 2012.*

³⁵ Даступна па спасылцы: <http://www.nesst.org/wp-content/uploads/2014/12/NESsT-BCSDH-Presentation-2014-11.pdf>

Address: 1052 Budapest, Apáczai Csere János u. 17, Hungary

Web: www.ecnl.org

Phone: +36 1 318 6923

Twitter: @enablingNGOLaw

Fax: +36 1 266 1479

- Уводзіцца прававая база, меры і праграмы па падтрымцы сацыяльных прадпрыемстваў;
- Становіцца лягчэй вызначыць эканамічны патэнцыял сацыяльных прадпрыемстваў;
- Для ўрада ўводзяцца агульныя абавязальніцтвы па падтрымцы сацыяльнай эканомікі.

Прававыя рамкі для сацыяльных прадпрыемстваў могуць быць рознымі. Некаторыя краіны ўжываюць так званую "мадэль адкрытага рэгулявання", якая хутчэй канцэнтруецца на выніках дзейнасці арганізацыі, чым на яе прававой форме (напр. **Славакія, Славенія** або **Іспанія**). Іншыя краіны ўводзяць асобную прававую форму для сацыяльных прадпрыемстваў (напр. **Чэхія, Італія** ці **Вялікабрытанія**)³⁶. Але нават у гэтых краінах сацыяльныя прадпрыемствы могуць функцыянаваць у выглядзе іншых прававых формаў, уключаючы, сярод іншых, асацыяцыі і фонды ў **Італіі** і дабрачынныя арганізацыі ў **Вялікабрытаніі**³⁷. Дзейнасць сацыяльных прадпрыемстваў таксама можа рэгулявацца з дапамогай асобнага закону альбо з дапамогай прыняцця паправак да ўжо існуючых законаў.

Адпаведныя законы па сацыяльных прадпрыемствах прызнаюць асаблівую прыроду такіх арганізацый і ўсталёўваюць для іх дадатковыя ільготы ў параўнанні з іншымі прававымі суб'ектамі. Напрыклад, у **Іспаніі** і **Славеніі** сацыяльныя прадпрыемствы, якія спрыяюць працоўнай інтэграцыі маламаёмных групаў насельніцтва, могуць атрымліваць прамыя або ўскосныя субсідыі ад дзяржавы³⁸. Сацыяльныя прадпрыемствы таксама звычайна атрымліваюць падатковыя ільготы, у прыватнасці вызваляюцца ад падаходнага падатку або выплачваюць яго па ільготнай стаўцы, а таксама маюць ільготную стаўку ПДВ на тавары і паслугі, якія яны прадаюць.

4.2. Правое рэгуляванне пасіўных інвестыцый

Пасіўныя інвестыцыі выключаны з азначэння эканамічнай дзейнасці, які ўжываецца ў дадзеным дакладзе. Але яны лічацца крыніцай прыбытку АГС, таму ў гэтым раздзеле мы ўсё ж закранем найбольш важныя пытанні, звязаныя з іх рэгуляваннем. АГС традыцыйна з'яўляюцца суб'ектамі агульнага прававога рэгулявання, і ім, як і камерцыйным юрыдычным асобам, дазволена інвеставаць свае актывы. Аднак некаторыя краіны ўсё ж абмяжоўваюць магчымасць інвеставання для АГС, у прыватнасці ў дачыненні да стварэння мэтавага капіталу (*endowments*). У вузкім сэнсе такі мэтавы капітал - гэта адмыслова вызначаная колькасць актываў, якая павінна захоўвацца на пастаяннай аснове і выкарыстоўвацца ў мэтах падтрымкі статутных мэтаў АГС.

Такія абмежаванні прымяняюцца ў **Славакіі**, дзе Артыкул 30 (1) Закона аб Фондах абвешчае, што "ахвяраванні ня могуць быць ахвяраваны камусьці іншаму, інвеставаны ў якасці ўнёска ў

³⁶ **Чэхія**: сацыяльны кааператыў; **Італія**: сацыяльны кааператыў; **Вялікабрытанія**: кампанія грамадскага інтарэса

³⁷ Еўрапейскі Цэнтр Некамерцыйнага Права: *Прававыя Рамкі Сацыяльнай Эканомікі і Сацыяльных Прадпрыемстваў: Параўнальны Даклад, 2012.*

³⁸ Еўрапейскі Цэнтр Некамерцыйнага Права: *Прававыя Рамкі Сацыяльнай Эканомікі і Сацыяльных Прадпрыемстваў: Параўнальны Даклад, 2012.*

Address: 1052 Budapest, Apáczai Csere János u. 17, Hungary

Web: www.ecnl.org

Phone: +36 1 318 6923

Twitter: @enablingNGOLaw

Fax: +36 1 266 1479

камерційную кампанію, закладзеныя альбо, наадварот, выкарыстаныя для забеспячэння выканання абавязальніцтваў фонда альбо трэціх асобаў".

Можна вылучыць наступныя тры мадэлі рэгулявання ў дачыненні да падаткаабкладання даходаў ад пасіўных інвестыцый, якія прымяняюцца ў Еўропе:

1. **Увесь даход вызваляецца ад падатку** - у Польшчы і Чэхіі АГС вызваляюцца ад выплаты падаткаў на даход ад пасіўных інвестыцый;
2. **Частка даходу вызваляецца ад падатку** - напрыклад, у Чарнагорыі ад падатку вызваляецца даход у памеры да € 4000, у Арменіі ад падатку вызваляюцца пэўныя віды пасіўных інвестыцый;
3. **Увесь даход абкладаецца падаткам** - у Славакіі і Славеніі ўвесь даход ад пасіўных інвестыцый абкладаецца падаткам па поўнай стаўцы.

5. Высновы і ўрокі

На падставе прадстаўленага аналізу еўрапейскіх практык рэгулявання эканамічнай дзейнасці, можна зрабіць наступныя высновы:

- **Эканамічная дзейнасць з'яўляецца ключавой крыніцай даходу для АГС** - Даказана, што эканамічная дзейнасць з'яўляецца важнай крыніцай даходу для АГС па ўсёй Еўропе. Яна грае важную ролю ў намаганнях АГС па дыверсіфікацыі фінансавання. Згодна з міжнароднымі стандартамі і лепшымі еўрапейскімі практыкамі, варта дазваляць АГС займацца прамой эканамічнай дзейнасцю.
- **У некаторых еўрапейскіх краінах існуе канцэптואльная розніца паміж эканамічнай і бізнес/камерцыйнай/прадпрымальніцкай дзейнасцю** - Некаторыя еўрапейскія краіны вызначаюць канцэптואльную розніцу паміж эканамічнай і бізнес дзейнасцю, мяркуючы, што апошняя мае прамыя аналагі ў камерцыйным сектары і што яна не звязана са статутнымі мэтамі АГС. Такі падзел можа ўплываць на дазвол займацца пэўнай дзейнасцю, а таксама на падаткаабкладанне адпаведнага даходу.
- **Наўпроставая эканамічная дзейнасць АГС дазволена ва ўсіх еўрапейскіх краінах, акрамя Беларусі і Турцыі** - Урады па ўсёй Еўропе прызнаюць, што даход ад эканамічнай дзейнасці валодае патэнцыялам вырашэння праблемы фінансавай устойлівасці АГС. Законы практычна ўсіх еўрапейскіх краін дазваляюць АГС *наўпрост* займацца эканамічнай дзейнасцю, не патрабуючы ад іх стварэння для такіх мэтаў камерцыйных прававых суб'ектаў. Выключэннямі ў такой агульнапрынятай практыцы з'яўляюцца Беларусь і Турцыя.
- **Адпаведнасць некамерцыйнай прыродзе АГС** - Тое, што АГС дазваляецца займацца эканамічнай дзейнасцю, не вызваляе іх ад абавязальніцтваў адпавядаць прынцыпам некамерцыйных арганізацый. Гэта ўключае *прынцып неразмеркавання даходу* паміж заснавальнікамі, сябрамі, супрацоўнікамі, дырэктарамі, агентамі і наёмнымі рабочымі, якія

Address: 1052 Budapest, Apáczai Csere János u. 17, Hungary

Web: www.ecnl.org

Phone: +36 1 318 6923

Twitter: @enablingNGOLaw

Fax: +36 1 266 1479

могуць ажыццяўляць кантроль над арганізацыяй, дзеля асабістай выгоды. Таксама, *ключавая мэта арганізацыі павінна быць некамерцыйнай.*

- **Адпаведная мэта эканамічнай дзейнасці як галоўнае патрабаванне** - У шматлікіх еўрапейскіх краінах АГС дазволена займацца эканамічнай дзейнасцю ў выпадках, калі яна звязаная з пэўнымі мэтамі, часцей за ўсё статутнымі, альбо калі яна з'яўляецца ўсяго толькі дадатковым/ дапаможным відам дзейнасці. Гэтае патрабаванне з'яўляецца ключавым у пытаннях дазволу эканамічнай дзейнасці для АГС. Іншыя патрабаванні ўключаюць рэгістрацыю ў дзяржаўных органах, абмежаванні ў дачыненні да выкарыстання даходу і вызначаных прававых формаў.
- **Ільготнае падаткаабкладанне як найлепшая практыка** - Большасць еўрапейскіх краінаў забяспечвае ільготнае падаткаабкладанне даходу ад эканамічнай дзейнасці АГС. Некаторыя краіны гарантуюць вызваленне ад падатку ці падатковыя ільготы без якіх-кольвек дадатковых патрабаванняў, іншыя краіны усталяваюць ўмовы для вызначэння, падлягае даход ільготнаму падаткаабкладанню альбо не. Толькі некалькі еўрапейскіх краінаў ўжываюць у дачыненні да АГС такую ж практыку падаткаабкладання, як і да камерцыйных арганізацый, і спаганяюць падатак з усяго даходу ад эканамічнай дзейнасці.
- **Распаўсюд сацыяльнага прадпрыемства ў Еўропе** - Колькасць сацыяльных прадпрыемстваў у Еўропе расце, і яны складаюць 10% ад усіх кампаній і 6% ад усіх працоўных месцаў. Яны граюць ключавую ролю ў намаганнях па рэінтэграцыі сацыяльна маргінальных групаў насельніцтва на рынку працы і аказваюць паслугі, якія прадстаўляюць грамадскі інтарэс. Урады па ўсёй Еўропе прызнаюць асаблівую прыроду такіх арганізацый і гарантуюць сацыяльным прадпрыемствам усялякія льготы з мэтай падтрымкі іх функцыянавання, а таксама стымулявання стварэння новых.
- **Розныя падыходы ў дачыненні да рэгулявання сацыяльнага прадпрыемства ў Еўропе** - Усталяваючы прававыя рамкі для сацыяльных прадпрыемстваў, розныя краіны выкарыстоўваюць розныя падыходы да рэгулявання. Аднаыя ўводзяць асобную прававую форму "сацыяльнае прадпрыемства", іншыя больш надаюць ўвагі вынікам дзейнасці арганізацыі, чым яе прававой форме. Больш за тое, прававое рэгуляванне можа быць прадстаўлена як асобным усёабдымным законам па сацыяльным прадпрыемстве, так і прыняццём паправак да ўжо існуючых законаў.